

4

Vragenuur

Vragenuur

Vragen Inge van Dijk

Vragen van het lid Inge van Dijk aan de staatssecretaris Toeslagen en Douane over **het bericht "Aantal huishoudens met schulden door toeslagen in vijf jaar verdubbeld"**.

De voorzitter:

Dan gaan we luisteren naar mevrouw Inge van Dijk van de fractie van het CDA, die enkele vragen heeft aan de staatssecretaris van Financiën.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Vorige week was er weer het zoveelste bericht over inwoners die in de problemen raken door het systeem van toeslagen. Het aantal problematische schulden als gevolg van terugvordering van te veel betaalde toeslagen is de afgelopen vijf jaar verdubbeld. Als we zien dat het aantal mensen met verschillende kleine baantjes hoger is dan ooit, het wml de komende jaren verder gaat stijgen en volgend jaar de toeslagen ook omhooggaan, zien we nog grotere problemen als een sneltrein op ons afkomen. Het is aan ons om deze mensen beter te beschermen. Hoe kijkt de staatssecretaris hier zelf naar?

Voorzitter. Dat is mijn eerste vraag.

De voorzitter:

Kort maar krachtig. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Vries:**

Dank u wel, voorzitter. De schuldenaangepak is een belangrijk onderwerp, waar ook dit kabinet natuurlijk heel nadrukkelijk naar kijkt. De minister voor Armoedebeleid heeft daar een specifieke aanpak voor ontwikkeld, maar de Belastingdienst/Toeslagen werkt daar natuurlijk heel nadrukkelijk mee samen. Misschien mag ik even iets zeggen over de cijfers, want ik denk dat we echt even een goede nadere analyse van die cijfers moeten geven. Daar kunnen we dan te zijner tijd bij u op terugkomen. Wij zien dat er in de coronatijd een hele tijd is gepauzeerd met de terugvorderingen. Dat was het geval bij toeslagen en dat geldt ook voor de Belastingdienst. Dat was van maart 2020 tot en met april 2022. Wij denken dat dat een van de oorzaken zou kunnen zijn, maar wij willen daar echt nog even goed naar kijken.

Twee. Als wij kijken naar de openstaande vorderingen, zien we in 2018 1,5 miljard, maar in 2023 ook nog steeds 1,5 miljard, terwijl wij in 2018 12 miljard uitgaven aan toeslagen en dat in 2023 is opgelopen tot 19,5 miljard. Er zijn allemaal begrijpelijke redenen zoals koopkrachtmaatregelen, maar toch. De vraag wat ik daaraan ga doen is cruciaal. Ik denk aan een aantal belangrijke zaken. Ik denk dat we even goed moeten analyseren wat de cijfers precies zeggen en of daar aanvullende acties op moeten worden genomen. Er zijn een aantal dingen die wij oppakken. U weet dat wij bezig zijn om oplossingen in kaart te brengen voor het afschaffen

van het toeslagenstelsel. Daar heeft u een tussenrapportage van gekregen. Begin volgend jaar krijgt u de eindrapportage. Ik denk dat dat belangrijk is, omdat heel veel van de terugvorderingen op dit moment inherent in de systematiek van toeslagen zitten.

Daarnaast zijn wij op dit moment bezig met allerlei maatregelen. We gaan meer in de actualiteit werken, dus meer mensen erop attenderen dat het belangrijk is om de gegevens aan te passen. U noemde zelf al het wettelijk minimumloon, dat omhooggaat. Naast dat het wettelijk minimumloon omhooggaat, zijn er de gewone loonstijgingen in de andere sectoren. Wisselende inkomsten zijn vaak het probleem. We hebben specifieke campagnes om mensen erop te wijzen dat ze tijdig hun aanpassingen doorgeven. Wij kijken ook naar een aanpak van niet-gebruik. Daarnaast is er een bredere aanpak, die bij mijn collega Schouten zit. Dat is de aanpak van het rijksbeleid voor schulden. Het is heel belangrijk dat de uitvoeringsorganisaties daar goed in samenwerken.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):

In het artikel wordt geconcludeerd dat een oproep van de Dienst Toeslagen om wijzigingen door te geven echt onvoldoende is voor mensen. Ik hoor nu ook alweer een beetje terugkomen dat er op die toer wordt verdergegaan. Het systeem vraagt gewoon te veel. We hebben het in de Kamer al heel vaak hierover gehad. Ik wil de staatssecretaris eigenlijk vooral uitdagen om niet alleen meer van hetzelfde te doen, maar om vooral ook andere dingen te gaan doen om mensen te ontlasten. Een voorbeeldje: er is geprobeerd om voor de kinderopvangtoeslag met een app laagdrempeligheid te creëren. Zijn daarmee nu minder problemen dan bij bijvoorbeeld de huurtoeslag, is mijn vraag. Zo niet, waar ligt dat dan aan? Als dat wel blijkt te werken, zouden we die app dan heel concreet kunnen uitbreiden naar de andere toeslagen?

Staatssecretaris **De Vries:**

We blijven zeker continu kijken of we nog andere dingen kunnen doen om mensen erop te wijzen. Ik noemde al het voorbeeld van werken in de actualiteit. Dat is wel echt iets nieuws wat wij de afgelopen tijd zijn gaan doen: meer attenderingen aan mensen geven. Ook de campagne "Check. Pas aan. En door." is belangrijk om dat te doen. Maar wij zijn zeker bereid om naar allerlei nieuwe dingen te kijken. Mevrouw Van Dijk noemde zelf al de kinderopvangtoeslagenapp. Die werkt volgens ons goed. We zien ook dat er meer wijzigingen plaatsvinden, ook naar aanleiding van de campagne. Mensen geven meer wijzigingen door. De bredere toeslagenapp gaan wij inderdaad in het eerste kwartaal van 2024 invoeren, breed voor alle toeslagen, om het mensen gemakkelijker te maken om wijzigingen door te geven. Ik had dit willen aankondigen in de volgende stand-van-zakenbrief van Toeslagen, maar ik kan het nu alvast melden.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):

Nou, mooi. Dan ben ik haar in ieder geval voor. Ik heb wel even naar de app gekeken en ik zou echt willen vragen om nog eens goed naar de gebruiksvriendelijkheid te kijken. Er ontbreekt bijvoorbeeld een mogelijkheid om je maandinkomen door te geven. Mensen moeten dus het hele jaarinkomen herberekenen. Dat is echt onhandig. Ik ben dus blij

met de uitbreiding. Dat is het eerste behaalde succesje waarvoor ik niets heb hoeven doen. Maar kijk wel eventjes goed naar de bruikbaarheid.

Voorzitter. Meer informeren en communiceren lijkt onvolgende te werken. Het is natuurlijk ook niet de eindoplossing. We hebben het daar net al over gehad. We hebben het al gehad over het herzien van het hele systeem van toeslagen. Alles wat we nu doen is gewoon een lapmiddel. In het artikel wordt in feite simpelweg het voorstel gedaan om een lijntje te leggen met de maandelijkse loonheffing en naar bijstelling van de toeslagen, zonder dat de ontvanger van die toeslagen er iets voor hoeft te doen. Hoe kijkt de staatssecretaris naar deze oplossing op korte termijn? Je hoeft dan niet het hele stelsel al aan te passen, wat gewoon heel lang gaat duren. Je kunt wel tot die tijd grote problemen van mensen voorkomen. Dat moet wat ons betreft echt ons gezamenlijke streven zijn.

Staatssecretaris De Vries:

Dat streven deel ik. Ik denk dat het belangrijk is dat we continu blijven kijken of zo'n app gebruiksvriendelijker kan. We gaan ook even naar dit element kijken. Ik weet niet of dit ook wordt aangegeven door de mensen die er veel gebruik van maken, maar wij zijn continu op zoek naar verbetering om het voor mensen makkelijker te maken, ook opdat wij over actuelere gegevens gaan beschikken.

Dan het tweede punt. Dat gaat over de actuele loongegevens van mensen. Bij de Belastingdienst zijn die natuurlijk voor een hele grote groep bekend, maar voor een aanzienlijk deel ook niet. Ik denk dus dat het belangrijk is dat we in de tussenrapportage over het toeslagenstelsel en het afschaffen daarvan gezegd hebben: welke fundamentele verbeteringen kunnen we nu nog in het huidige stelsel doorvoeren? Daar was dit er ook een van. Kunnen wij zorgen voor die koppeling aan de gegevens? Dat zal dan inhouden dat dat voor een deel wel kan voor een deel niet, dus er zitten voor- en nadelen aan. Maar ook daarop komen we in de eindrapportage nadrukkelijk terug, want dat is een van de aspecten en scenario's die we voor ons zien. Daarin zal ook gekeken worden naar het tijdspad waarmee dat zou kunnen. Het klinkt heel eenvoudig, maar het is in de uitvoering best complex. Dat moet je op een goede en verantwoorde manier doen, maar uiteindelijk is dan op basis van die eindrapportage de keuze aan de politiek. Het is aan de verschillende partijen welke keuze wordt gemaakt om de oplossingen te bieden voor de terugvordering. Ik denk namelijk dat we daar allemaal vanaf zouden willen.

Mevrouw Inge van Dijk (CDA):

Dan mijn laatste vraag. Als ik het goed begrijp, komen er dus voorstellen, is dit er een van en kunnen wij daar op het moment dat we de brief hebben gekregen, daadwerkelijk keuzes in maken om op korte termijn verbeteringen voor onze inwoners te realiseren.

Staatssecretaris De Vries:

Ja, u krijgt die eindrapportage met al die voorstellen ter vervanging van het huidige toeslagenstelsel en de fundamentele verbeteringen in het toeslagenstelsel begin volgend jaar. Dat was ook conform de afspraak. Ik zeg daar wel bij dat op korte termijn verbeteringen realiseren ingewikkeld is, want je moet natuurlijk ook wettelijke en juridische

grondslagen et cetera voor de verschillende onderdelen op orde brengen. De uitvoering moet dat ook aankunnen. Maar dit is een van de voorbeelden waarbij we kijken naar de fundamentele herzieningen binnen het bestaande stelsel.

De voorzitter:

Tot zover de bijdrage van mevrouw Van Dijk. Het woord is aan de heer Jimmy Dijk.

De heer Dijk (SP):

De helft van alle ontvangers van toeslagen heeft een baan. Uit data van het CBS blijkt dat het voornamelijk gaat om supermarktmedewerkers, mensen in de uitzendsector en mensen die in de zorg werken. Zij zijn aangewezen op toeslagen. De makkelijkste oplossing om toeslagen overbodig te maken en dit hele failliete stelsel van toeslagen de prullenbak in te gooien, is het verhogen van alle inkomens en alle lonen van de mensen met een bescheiden inkomen. Is de staatssecretaris dat met mij eens?

Staatssecretaris De Vries:

Het lijkt me in mijn positie als demissionaire staatssecretaris niet aan mij om te zeggen welke keuze straks gemaakt moet worden door de verschillende politieke partijen, maar er zitten verschillende opties in. Als je de toeslagen wil afschaffen, zal je echt moeten kijken wat je in het fiscale stelsel en in het sociaalezekerheidsstelsel doet. Dan kan je ook compenseren voor het afschaffen van de toeslagen. Dat treft mensen heel erg in de portemonnee. Dan kun je beslissen welke gevolgen daarvan je bereid bent te accepteren en wat de voordelen daarvan zijn. Het lijkt me dus goed om de politiek een keuze te laten maken op basis van de hele exercitie die we nu doen met betrekking tot de varianten van het afschaffen van het toeslagenstelsel, inclusief fundamentele herzieningen binnen het stelsel, om die terugvorderingen voor mensen te beperken. Maar dat lijkt me niet aan een demissionair kabinet.

De heer Dijk (SP):

Soms als ik hier rondloop, heb ik het gevoel dat ik in een soort Hunger Games-setting terecht ben gekomen. Dit zou dan het Capitool zijn, dat dingen bepaalt voor mensen die keihard aan het werk zijn en niet gezien worden. Tegen hen wordt dan gezegd: we gaan een app maken en we gaan nog een keer uitleggen hoe het zit met toeslagen, zodat mensen niet in de problemen terechtkomen. Juist de mensen met de lagere, bescheiden inkomens wisselen voortdurend van baan en zouden één, twee, drie of misschien wel vier keer per maand moeten doorgeven wat er aan hun inkomen is gewijzigd. Dan mag ik deze staatssecretaris, die nu al een tijdje over de toeslagen gaat, toch wel om een mening van het kabinet vragen? Ik vraag of zij het met de SP-fractie eens is dat je onderzoek kan doen en een analyse van cijfers kan maken totdat je een ons weegt, maar dat de allersimpelste oplossing om het hele toeslagenstelsel morgen af te schaffen is om de inkomens en lonen van met name mensen met een bescheiden inkomen te verhogen. Dan bent u toch gewoon klaar? Dat is dus gewoon een simpele vraag: ja of nee?

Staatssecretaris De Vries:

Volgens mij heeft het demissionaire kabinet ook gezegd dat de ambitie is om de toeslagen af te schaffen. Daarom zijn we met de verschillende ministeries begonnen met kijken naar de manier waarop je dat zou kunnen doen. Ik denk dat dit heel belangrijk is. Dat zijn politieke keuzes die gemaakt moeten worden. Ik hoop dat een volgend kabinet die politieke keuzes ook gaat maken. Het is echt niet zo dat we nu alleen maar lapmiddelen gebruiken. We proberen echt serieus te kijken hoe we dit kunnen vergemakkelijken voor mensen. U doet de organisatie, en ook alles wat er gebeurd is, echt wel tekort als u zegt: "Dat is alleen een app. U vraagt mensen alleen maar om dat door te geven." We kijken ook naar niet-gebruik. We hebben een heleboel toeslagservicepunten. We hebben afspraken gemaakt met bibliotheken waar mensen terecht kunnen om geholpen te worden.

Het is te ingewikkeld; dat weten we. Maar we zitten wel nog even vast aan dit stelsel. Dat heeft als voordeel dat het gericht is, maar dat heeft ook ontzettend veel nadelen. Ik wil wel zeggen dat elke andere oplossing ook voor- en nadelen heeft. Dat hebben we ook in de tussenrapportage over het toeslagenstelsel al omschreven. Maar u moet echt niet altijd het besef hebben dat ze ook gegevens moeten aanpassen. Daar zitten problemen. We proberen daarover zo goed mogelijk te informeren en te communiceren. Ik zit nu wel nog even in de situatie waarbij ik binnen dit stelsel moet werken. De ambitie is om naar een andere oplossing te gaan, maar dat is echt aan een nieuw kabinet.

De heer Idsinga (NSC):

Twee derde van de Nederlandse huishoudens heeft te maken met het toeslagencircus zoals we het vandaag de dag kennen. Dit kabinet was om de boodschap gestuurd om een aantal dingen te leveren. Ten eerste zou het zorgen voor gratis, of bijna gratis, kinderopvang. Ten tweede zou het kabinet huurtoeslag afschaffen en daar een andere oplossing voor vinden. Ten derde zou het kabinet komen met plannen voor een nieuw stelsel voor huurtoeslag. Alle drie deze zaken zijn er tot op heden niet van gekomen. Integendeel: steeds meer mensen zijn in de problemen gekomen. De toeslagen zijn vervolgens ook nog een aantal keer verhoogd. Hoe kijkt de staatssecretaris hierop terug en hoe kijkt ze vooruit? Wanneer gaat dat nieuwe stelsel er komen en hoe gaat dat er ongeveer uitzien?

Staatssecretaris De Vries:

Ik denk dat de heer Idsinga als geen ander weet dat het geen sinecure is om een alternatief voor het toeslagenstelsel te verzinnen. Dat is geen excuus om er niet aan te werken. Dat is ook de reden waarom er vanaf het begin van dit kabinet is gezegd: we gaan kijken welke alternatieve oplossingen daarvoor mogelijk zijn. Dat brengt met zich mee dat je moet kijken naar fiscale oplossingen én naar sociale zekerheidsoplossingen, of combinaties daarvan. We hebben gezegd: afhankelijk van de keuze die een volgend kabinet gaat maken, moet je kijken welke fundamentele wijzigingen er binnen het stelsel mogelijk zijn. Als ik dan terugkijk, zeg ik: we zijn wat betreft de kinderopvangtoeslag afgelopen zomer best een heel eind gekomen. Er waren ook nog een heleboel dingen die uitgezocht moesten wor-

den, maar het leek ons niet opportuun om nu al de definitieve keuze te maken wat betreft datgene wat je de komende jaren nodig hebt om in te voeren. Er wordt nu dus doorgewerkt; dat is ook aangegeven.

Het afschaffen van de huurtoeslag was geen doel in het coalitieakkoord. Het doel was vereenvoudiging. Daarvoor liggen er voorstellen. Over het nieuwe stelsel heeft dit kabinet het volgende gezegd. We gaan voor een volgend kabinet voorbereiden wat er aan alternatieven zijn. Dan moet er echt een hele bewuste keuze gemaakt worden. Laat ik daar ook direct bij zeggen dat je echt tijd nodig hebt als je dat wil invoeren, en niet alleen voor het maken van de keuze en voor het wettelijk mogelijk maken. Je moet vervolgens ook kijken of men dit in de uitvoering aankan.

De heer Grinwis (ChristenUnie):

Deze maand, in december, kregen veel huishoudens weer een voorlopige beschikking voor de toeslag die ze volgend jaar gaan krijgen. Dan krijg je pas in september, oktober 2025 een brief van de Dienst Toeslagen waarin staat: over 2024 had u recht op zoveel aan toeslagen; u heeft zoveel te veel ontvangen, wilt u dat even terugbetalen? Met andere woorden: het toeslagenstelsel is voor meer dan de helft van de zorg- en huurtoeslagontvangers een terugvorderingsstelsel geworden, oftewel een schuldenstelsel voor veel mensen. Daar moeten we vanaf wat de ChristenUnie betreft. Weg met dat toeslagenstelsel. Tegelijkertijd snap ik dat deze staatssecretaris hier in demissionaire staat staat. Mijn vraag aan haar is: wat kan zij nog doen aan een van de cruciale problemen in het toeslagenstelsel, namelijk dat op basis van bevoorschotting bedragen worden uitgekeerd en er achteraf wordt verrekend? Wat kan zij er nog aan doen dat het voorschot zo veel mogelijk een zeker en vast bedrag is aan de voorkant en niet achteraf hoeft te worden terugbetaald?

Staatssecretaris De Vries:

Ik heb al aangegeven dat dit een van de fundamentele dingen is die ingebakken zitten in het toeslagenstelsel. We zijn ernaar aan het kijken hoe je dat binnen het stelsel zou kunnen oplossen met een aantal fundamentele hervormingen. Mevrouw Inge van Dijk noemde als voorbeeld dat wij zouden kunnen kijken naar welke informatie we al hebben bij de Belastingdienst. Wat wij tot die tijd kunnen doen, is kijken of we meer in de actualiteit kunnen werken. Dat betekent dat we mensen erop attenderen als we zien dat er grote schommelingen zijn. Door een aantal koopkrachtmaatregelen hebben we te maken met grote wijzigingen in de toeslagen. Het gaat erom dat we mensen erop wijzen en attenderen en dat we het voor hen gemakkelijk maken om die wijzigingen door te voeren. Wij hebben ook gezegd dat we voor degenen die dat moeilijk vinden, een breed netwerk moeten hebben aan sociaal raadslieden, bij de bibliotheken, de informatiepunten van de overheid en de toeslagservicepunten bijvoorbeeld. Ik noem ook de eigen balies van de Dienst Toeslagen. Het gaat erom dat wij mensen die het nog steeds moeilijk vinden, daarbij kunnen helpen.

Mevrouw Synhaeve (D66):

Ik bouw voort op de inbreng die collega-Kamerleden al eerder geleverd hebben. Het is goed om in dit huis te zien dat er steeds meer partijen zijn die, in navolging van D66, aangeven dat we van dat stelsel van toeslagen af moeten.

Tezelfdertijd zien we ook dat onder deze staatssecretaris de stappen daartoe niet snel genoeg gaan. In ieder geval niet voor onze partij, maar volgens mij wordt dit breed gedeeld. Dat is schrijnend. Het blijkt ook uit het nieuwbericht en uit alle verhalen die we horen. We zijn onnodig en inefficiënt geld aan het rondpompen in een systeem, maar we leggen uiteindelijk de verantwoordelijkheid bij huishoudens, waarbij we zien dat dit tot problematische schulden leidt. We weten allemaal in hoeverre schulden doorwerken op al die andere leefgebieden en domeinen. Mijn vraag is dan ook: welke stappen zal deze staatssecretaris in de komende tijd heel concreet zetten? Ik snap dat er een demissionair kabinet is ...

De voorzitter:
Ja, ja, ja.

Mevrouw **Synhaeve** (D66):
Dat snap ik heel goed. Maar welke concrete stappen worden in de komende periode gezet richting het afschaffen?

Staatssecretaris **De Vries:**
Ik val een beetje in herhaling, maar ik denk dat het het allerbelangrijkste is dat we in januari de eindrapportage over het toeslagenstelsel en het afschaffen daarvan naar uw Kamer sturen. Daar zitten verschillende variaties in. Hoe kun je de problematiek oplossen binnen de kolommen van de verschillende toeslagen? We kijken naar fundamentele herzieningen binnen het stelsel, maar zeker ook naar een aantal opties om het stelsel af te schaffen. Het is wel belangrijk dat we dat zorgvuldig doen, want dat betekent echt heel veel. Ik zei zonet al dat er meer dan 19 miljard aan toeslagen wordt uitgekeerd. Dat is heel belangrijk voor de portemonnee van mensen, om rond te kunnen komen en om de zorg voor hun kinderen en de kinderopvang te kunnen betalen. Dat zullen we dus echt zorgvuldig moeten doen. Uiteindelijk is het een politieke keuze van het nieuwe kabinet, van de partijen die dat kabinet gaan vormen. We zullen zien voor welke oplossing gekozen wordt. Ik hoop dat ik daar de bouwstenen voor heb aangereikt, dat het dusdanig is uitgewerkt dat duidelijk is welke tussenstappen je eventueel zou kunnen nemen. Dat moet je in elk geval duidelijk hebben voor de komende kabinetsperiode, zodat er een keuze gemaakt kan worden. Ik denk dat dat het belangrijkste is.

De heer **Stultiens** (GroenLinks-PvdA):
Er was een heel duidelijk kabinetsdoel: het halveren van het aantal mensen met grote schulden. Dat halveren is niet gelukt. Het is ook niet gelukt om het gelijk te laten blijven. Het is zelfs toegenomen. De toeslagen zijn daar mede verantwoordelijk voor. Mijn vraag is heel simpel: zegt u hierbij toe dat alle ambtenaren van Toeslagen en de Belastingdienst doen wat nodig is om dat doel, de halvering van het aantal mensen met grote schulden, wél te halen in de komende tijd?

Staatssecretaris **De Vries:**
Ik denk dat dat een heel belangrijk doel is. Dat is ook de reden waarom het kabinet nog voor 2 miljard aan koopkrachtmaatregelen heeft genomen. Ik denk dat het heel belangrijk is dat we een duidelijke aanpak hebben van de

minister voor Armoedebelaid om de schulden te verminderen. De Belastingdienst en Toeslagen zullen heel coöperatief meewerken aan een schuldenoverzicht en aan één betalingsregeling. We kijken gezamenlijk hoe we al dit soort maatregelen kunnen stroomlijnen en voor elkaar kunnen krijgen. Wat kun je bijvoorbeeld doen met vroegsignalering? Ik denk dat dat belangrijke stappen en maatregelen zijn die we gezamenlijk, met verschillende bewindspersonen, kunnen zetten.

De voorzitter:
Heel goed. Tot zover het vragenuurtje. Ik dank de staatssecretaris voor haar aanwezigheid.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.